

Reprezentarea Teatrului Maghiar din Cluj are meritul premierei pe țară, în buna tradiție a acestui colectiv, care înseamnă cu promptitudine și receptivitate textele valoroase ale dramaturgiei originale, de ultimă oră. În regia eminențului director de scenă Ernest Bău, spectacolul elojean are plasticitate și gravitate, este o montare de auvergna, îngrijită, atentă la detaliile de plantaj și la dispunerea accentelor, cu o distribuție, în linii mari, bine gândită și, mai ales, cu un decor de o mare frumusețe scenică. Scenografia semnată de pictorul Toth Laszlo, spectaculoasă, face parte din categoria acelor decoruri principioase care invadează o montare, anulind prin calitatea lor celelalte compartimente ale reprezentației. Scena devine o superbă grădină de vară, a unui castel baroc, ale cărui ziduri și umbre se glăcesc într-o stranie alctuire albă, grădină cîndva fastuoasă, cu o vegetație cîndva luxuriantă, azi arsă, macerată de apropierea morții, ca și statuile sparte, lăfrumitate, din care au rămas pe alocuri capete de fauni și aripi stîrbite de îngeri; grădină ninsă de ceașă albă, palbarna funcrară, dezolantă, întinzîndu-se ca și islera palidă peste pietre, peste ceasul straniu, oricî fără arătătoare ca într-un film de Bergson, peste glăzdulele fîntîni de piatră, în care apa susură fără încetare, înnebunitor; totul e înconjurat cu sîrmă ghimpată, semn distinct și brutal al timpului istoric, al realității, sfîșind iluzia romantică despre o lume frumoasă, tristă și ireală, lume parcă cantonată pe domeniile Yvonnie de Galais... Băfinamentul scenografic e remarcabil; iată un detaliu eclevent pentru dramatismul imaginii plastice: un scaun Louis XV, cu mătasea albă, sfîșiată, aruncat într-un colț, și în preajmă, hîrdăul grosolan și trocele de lemn din care soldații înproașcă cu noroi și apă, baljocind o Țigăncă...

Dar dificultățile pe care le ridică scriitura nu au putut fi eludate, și spectacolul suferă, în parte, de o anumită monotonie, are o lipsă de suflu, prima cauză fiind mișcarea simplistă, strict realistă a actorilor, mișcare care nu se înalță la semnificații dincolo de rostirea replicilor ca atare. În această frumoasă anticameră a morții, unde sîntem situați prin decor, presiunea nu crește, ci elînar sende în partea a doua.

Profund deficitar rămîne rolul principal în interpretarea Evei Balogh, actriță cu reală noblete scenică, dar izbindu-se de „zidul emoției” și neștiind să comunice nici cu partenerii nici cu sala. Spectacolul fiind centrat în jurul personajului Maria, nerealizarea lui prejudiciază edificiul scenic, care nu izbuteste să capete radiația dorită și nici să captiveze prin ardența mesajului. Restul distribuției e-a achitat corect: Hojja Săndor conturează cu intuiție și exactitate tipologia lui Miron David într-un portret cu linii dure și culori sobru întunecate, ce iese puternic în relief pe fundalul jocului ceașă practicat de ceilalți. Impunător se

arată Andrei Marton în Bros, iar Pasztor Janos marchează câteva momente excelente în rolul lui Pasare, mai ales în partea a doua (scena morții), demnind jocul prin prezenta și reacții. În apariții cam terene, Sebastian Richard evoluează monoton în rolul lui Bergoni, înfruntările cu Maria fiind lipsite de acente în creșterea.

Dîncolo, totuși, de toate neîmplinirile și incertitudinile ei, premiea pe țară a *Pătului din grădina de vară* „stă” frumos pe scena Teatrului Maghiar din Cluj, înscrind-se în rândul montajilor de prestigiu, un doar repertoriul, pe ații.

Teatrul de Stat din Tg. Mureș

— secția română —

La Tîrgu Mureș, în splendidul nou edificiu, pe o scenă-instrument de mare precizie, poemul dramatic al lui D.R. se înscrie în competiția piesei originale din această stagione, ca o montare marcantă, care fixează textul într-o imagine de referință. O gândire spectaculară matură, elaborată, a modelat un spectacol solid, de amplitudine teatrală ce forează adine în straturile textului, extrîgînd semnificații neașteptate. **Regizorul Dan Micu, exponent strălucit al tinerei generații de directori de scenă, confirmă, de astă dată plener, forța talentului său, debarasîndu-se — în sfîrșit ! — de obsesia soluțiilor spectaculoase și în efectelor scenice gratuite, concentrîndu-se pe lectura profundă, cit mai completă a textului.** Lipsește și la Tîrgu-Mureș tînăra interpretă de acută forță scenică, capabilă să personifice imaginea complexă a eroinei comuniste; observăm cu năbuire cit de greu se găsește interpretii unor asemenea roluri și, de altfel, interpretele tînere, actrițele cu temperament de tragediană pentru rolurile fundamentale din marele repertoriu clasic și contemporan). Conștient de această lacună, Dan Micu a structurat reprezentația pe alte date, nutind centrul de greutate al piesei de pe caracterul-pivot al Mariei și rotirea concentrată a tuturor în jurul ei, pe descripția în basorelief dramatic a unui moment de istorie, împlînut într-un fundal de epocă, spectacolul devine o baladă despre vitejie și dreptate, o elegie bărbătească, cenzarată de luciditate, cu inserții realiste. Decorul creat de pictorul-scenograf Romulus Penes, deasemeni de o mare expresivitate plastică — în altă cheie stilistică decît la Cluj, este de o maximă funcționalitate: un decor integrat organic în țesătura reprezentației, stabilind de la

prima vedere coordonate geografice, topografice și sociale ale acțiunii. Albul e și aici culoarea dominantă, dar un alt alb, de var și ipsos, un alb sulfie, balneic, năclăt de arșiță și zădări; ne aflăm în curtea interioară, printre fostele acareturi și grajduri ale unui conac, parcă din timpul Domârii, curie boierească sau mahăline transformată la repezeală în penitențiar. Impresia vizuală e atât de puternică încât ea se răstăpunge până și olfactiv și se vede și se simte" mirros melancolic, izul de penitențiar, promiscuitatea nădușită a deținuților de drept comun, durabilele bălegăruții, căci întreaga pozează a scenei e acoperită cu un material ce dă senzația pământului lutos și reavăn pe care deținuții trebuie să-l bălăntorească, tropăind desușit, la nesfârșit. **De undeva de sus, poziționându-se pe balustrada suspendată, zădărlă, vine soldatul Pasăre cu gălețile lui cu var stins și începe să spălase, dezinfectând zidurile igrasioase.** Prin pilula patefonului se aude un țârâit cîntînd o muzică de alcaim și grupul zburilor își face intrarea. Ei vin pe rînd în incintă spre a asista la treaba curată a unei execuții, strigați fiecare și însemnați de soldatul slab de minte cu o creștătură de plavaz pe zid, după un evident și vechi regulament de ordine interioară. După aceste câteva prime minute de joc, ne simțim cufundați într-un timp istoric de necunoscute, în România burghezo-moșierescă, la chermelul Siguranței și al jandarmilor, și înțelegem ura adîncă, de neclucit a tinerei deținute Maria împotriva acestei lumi ticăloase. Spectacolul e profund angajat în zugrăvirea vehementă, cu patos militant, a acestui tablou istoric; e prezentă turpitudinea morală a acelei timp, cînd triumfau principiile de tarabă, bestialitatea grossolană, delinquența și compromisul. Un tablou redat cu o sugestie lirică, într-un realism transfigurat, curat de detaliul naturalist. Dan Micu știe să caligraficez clocvent spațiul de joc, investind sintagmele scenei cu o profunzime de idei. Silueta subțire și ascuțită a părintelui Izidor (Constantin Doljan), săgeată neagră, incremenită pe zidul alb al celulelor, într-o mișcare neputincioasă și resemnată; **lunga topăită, alunecarea frîntă a soldatului Pasăre (Ion Pîsuteanu) în zhor rețezat deasupra întâmplărilor;** cortegiul și prăhobul soldatului împușcat ca dezertor, cu bocetul cumpălit, jelanie imediată și înmughe din străbani a Sevastiței (Zoe Muscau); ritualul spălării Mariiei înainte execuției; în sfîrșit, moartea ei alegorică, în iluminată înălțare albă, ca în fantasmagoricile viziuni ale lui Pasăre, sînt imagini de puternică forță teatrală, traducînd în limbajul scenei, spiritul și stîlul danei literare. Poetic și insolit e marea scurgerca timpului, element esențial în piesă; nu prin bătăia orelor și "a lumilor" cum indică autorul, ci, dimpotrivă, prin senzația apăsătoare a incremenirii timpului, prin neschimbarea luminii, indiferență la zilele și nopțile personajelor, ceea ce dă un contur halucinant

întîmplărilor, puțin, stîmbulu-le în alt timp, cel al esențelor și simbolului. Regia și-a alestat o bună distribuție, cu atât mai bună cu cît dispune de puțin actori, demonstrînd multa atenție în finisarea interpretărilor și în dozarea fină a nuanțelor. **Cîteva roluri au fost realizate la nivelul unor reale creații actoricești: o aici se însere, în primul rînd, excepționala interpretare a lui Pasăre de către actorul Ion Pîsuteanu, amintindu-ne cu acest prilej de profundele sale afinități cu teatrul lui D. W. Popescu (grămire de neuitat al sîn lui în *Acești țigari trîști*); dincolo de performanțele de plastică corporală, de compoziția caracterologică pe registrul vocal, remarcabil este realizată starea de ambiguitate a personajului, ce se mișcă cu o violență abuzată în hotărul dintre nehotie și înțelepciune, purînd parca dimadios o mască care i-a intrat adînc în carne, chinîndu-l. Zoe Muscau în rolul Sevastiței lărgeste considerabil portretul „bătrînei hoage”, aducînd o adică deaminte a oamenilor simpli, profund cîștiți, o credință neștrănutată — din popor și din folclor — în triumful bineului și al dreptății, dincolo de toate fără-delegue clipei. Altă realizare actoricească îi aparține lui Ștefan Silcann (Miron David) personificarea puternică a neigăului de vocație, lipsit de orice scrupule, cu inteligență primitivă și alură de frizer de manala (bine găsit costumul de genere, „luchiriat de oazie”), compoziție în tuse sigure, degajînd atenționări sinistre.**

În această viziune, datele proprii ale actriței Marinela Popeseu (Maria), proaspătă absolventă, o apariție firavă, de școlărită cu umeri lăguști și chip palid, ascuțit, devin doar argumentul bine valorat, al unei demonstrații clocvente despre timpul care nu-și alege croii, ci pune citeodată pe oameii cei mai obișnuiți și banali în situații excepționale, obligîndu-i la opțiune, și atunci, apele se aleg, cei tari despărțindu-se de cei slabi, cei buni de cei ticăloși.

Mira Iosif

